

Egna upplevelser av fosterhemsplacering som barn och biologisk förälder

Idag har vi stor kunskap om föräldrars betydelse för sina barn. Föräldrar är viktiga i barns liv och därmed också betydelsefulla för barns anknytning till familjehemmet. Därför behöver biologiska föräldrars röster höras bättre än idag. Det skulle utveckla fosterbarnsvården och stärka det placerade barnet och barnets ställning i familjen.

Det är av stor vikt att lyssna på dels barn och unga som har egna erfarenheter av fosterhemsplaceringar, dels föräldrar som har erfarenhet av att ha barn som är eller har varit placerade. Barnhuset har genom att intervjua ungdomar och föräldrar fått kunskaper som vi tycker ska beaktas i det fortsatta arbetet med familjehemsvård.

Vi har valt att synliggöra två ungdomars och en förälders erfarenheter av familjehemsvården.

När jag var 8 år

När jag var 8 år gammal flyttade jag hemifrån för första gången, det var då som jag och min flera år yngre lillebror inte fick bo med vår mamma längre. Egentligen förstod jag nog inte riktigt varför vi var tvungna att flytta, vi hade det ju bra. Eller?

Idag vet jag att vi inte växte upp i ett tryggt hem, men då insåg jag inte det eftersom det var vår vardag som vi trodde var vanlig. Som 3-åring fick jag ta hand om mamma när hon inte klarade av livet, blivit misshandlad av pojkvännen eller hade en avtändning. Hon brukade ta med mig till ”fyller-bänken” där alla kommunens alkoholister satt och fördrev dagen. När jag fick en lillebror och han blivit strax över 1 ½ år så var det jag, en 6-åring liten tjej som fick stiga upp själv tidigt på morgonen. Då skulle jag väcka lillebror, göra fru-

kost till honom, klä på honom, gå ut med hunden, försöka få upp mamma, ta lillebror till dagis, och sen själv gå till förskolan/skolan en hel dag. Det kändes jobbigt om jag inte hann diska efter oss på morgonen. På eftermiddagen väntade ungefär samma sysslor, samtidigt som jag skulle försöka klara av alla hemläxor och så ville jag gärna hinna leka med kompisarna. Vårt hem besöktes dagligen av människor som jag minns som obehagliga. Dom var högljudda, bråkade med mamma och slängde saker i lägenheten. Ibland låg det sprutor på vardagsrumsbordet, för vi bodde mitt i knarkaffärerna. Polisen kom ofta och ”hälsade på”, dom var nästan som en kompis minns jag och jag vet att dom räddade oss många gånger. Grannarna klagade mycket på oväsen och ”konstiga” människor i vår lägenhet och det pratades mycket

om mamma ute på stan. Det var både jobbigt och svårt att försvara henne, men jag kom alltid på någonting. Vissa dagar hade mamma inte orkat handla mat, så ibland blev vi utan middag. Då ringde jag till mormor och morfar som kom hem till oss med mat. I efterhand har dom berättat att jag blev lyckligare för matpåsarna än för presenterna på julafton. I mina ögon var min mamma världens bästa mamma. Jag brukade göra små kort till henne med fina texter och hjärtan. Det var ju självklart att jag skulle ställa upp om hon inte orkade. Men min gräns fanns också, fast efter många år av slit. En natt, efter mycket bråk och skrik, knivar och flaskor som for i lägenheten, så ringde jag till mormor och morfar och skrek i telefonen: ”Jag orkar inte längre, nu är det värre än vanligt.” Jag packade ihop lite saker och satte på mig och lillebror våra morgonrockar och gick ut mitt i natten för att vänta på mormor och morfar.

”Socialen” tvångsomhändertog oss då och fosterhemsplacerade oss för första gången hos våra morföräldrar eftersom ingen av våra pappor fanns med i bilden. Där bodde vi i drygt sju månader, sen var det dags att flytta tillbaka till mamma igen när hon hade blivit bättre. När samma sak upprepades igen, att det var jag som fick ta hand om mamma, lillebror och hushållet så var det mormor och morfar som fick ställa upp igen. Vi bodde där i flera omgångar från att jag var åtta år till jag var tolv.

En dag berättade mormor och morfar att vi inte kunde bo kvar. Dom sa att

dom bara ville vara mormor och morfar. Återigen blev vi slitna från den lilla trygghet vi hade hittat, men samtidigt på något konstigt sätt så kändes det naturligt. Vi hade redan flyttat mycket och var redan så anpassningsbara. Vi kom till en mycket snäll och varm ensamstående kvinna med två biologiska barn. Min lillebror fick kontakt med sin pappa och flyttade ner till honom i Danmark. Jag bodde kvar i den nya fosterfamiljen. I början var allt väldigt osäkert och jag var alltid noga med att fråga ifall jag fick ta ett äpple eller ringa ett samtal. Jag ville ju inte göra ”fel”, för då trodde jag att socialen skulle komma och hämta mig. Dessutom ville jag att i alla fall någon skulle tycka att jag var duktig. Jag trivdes väldigt bra hos min fosterfamilj och min ”mamma” började sakta men säkert bygga upp ett självförtroende hos mig som aldrig funnits. Jag hade tidigare knappt hört att jag var bra eller duktig på någonting, så hon fick verkligen kämpa innan jag insåg att jag också var värd någonting. Hon blev så glad första gången jag sa något positivt om mig själv att hon antecknade det i kalendern. Första gången jag blev medbjuden till familjens vänner på middag höll jag på att explodera inombords av lycka. Jag syntes, jag var en del av familjen. Jag bodde hos dom i 5 år, sen bröts kontraktet när jag flyttade till England för att jobba som barnflicka. Efter några veckor ville jag komma tillbaka till Sverige för jag trivdes inte. Problemet var bara att jag inte hade något hem. Jag placerades i en jourfamilj och var under utredning i flera månader. Jag var då 17 år och det var svårt att hitta en ny

fosterfamilj till mig eftersom jag var mittemellan barn och vuxen. Till slut fick jag beskedet att jag kunde stanna i jourfamiljen, men då som fosterbarn. Efter ett halvårs ovisshet vem som ville ha mig, kunde jag äntligen andas ut. Jag stannade hos dom i två år och mitt första år med dom var jättebra. Jag var verkligen en del av deras familj och blev medbjuden på resor, middagar och konserter. Dom hade mycket kärlek som dom också delade med sig av. Tyvärr blev det andra året mycket sämre. Jag kände att jag behövde uppmärksamhet, men fick inte det i samma mån längre. Familjen hade ju inte bara mig utan även biologiska barn, jourbarn, helgbarn och dagbarn. Det var fullt hus hela tiden och det är klart att jag blev "bortglömd" eftersom jag var väldigt självgående. Vi började bråka mycket och dom tog dit hundar även om dom visste att jag var jätteallergisk mot husdjur. Jag kunde ju inte bo hemma då. Jag flyttade till en kompis efter studenten och sen dess har jag knappt sett min sista fosterfamilj. Vi skildes åt som ovänner, vilket är trist. Jag är ju egentligen väldigt tacksam att dom ville ta emot mig.

Att växa upp med en ensamstående mamma med svåra psykiska sjukdomar och missbrukarproblem var verkligen inte lätt, det inser jag nu, 24 år gammal. "Socialen" har följt mig i drygt 20 år av mitt liv och idag är jag tacksam att dom ingrep (det var jag inte som barn, för mamma hade lurat i mig att "socialen" bara ville förstöra). Eftersom dom funnits under så stor del av mitt liv så har jag hunnit beta av en och annan socialekrete-

rare, en del bättre än andra. Alla var däremot väldigt noggranna med att ha regelbunden kontakt under mina olika placeringar för att se till att allt var okej. Det som jag däremot saknade var någon form av psykologhjälp. Jag erbjöds aldrig det och kände när jag blivit äldre och började förstå mitt liv att det var något jag hade behövt. Dessutom vet jag att något som en socialekreterare aldrig ska göra, det är att lova någonting. När "socialen" kom och hämtade mig en dag i skolan så sa dom: "Mamma mår inte bra nu, du måste bo hos mormor och morfar, men om två veckor så lovar vi att du får komma hem till henne igen." Jag sitter här nu, 13 år senare och har aldrig fått komma hem till mamma igen. *Så lova mig det, att aldrig lova ett barn någonting så stort.*

*Att vara någon annans barn
har alltid varit min verklighet.*

Tillsammans med en sex månaders pojke adopterades jag till Sverige 1977. Då var jag två år gammal. Min familj var en socialt accepterad medelklassfamilj, i en medelstor svensk stad. "Allt" var väldigt bra. I min familj hade vi inga som helst problem om man bortser från de grava relationsproblem som vi drogs med. Men som sagt vi hade inga problem alls faktiskt.

Dessa inga som helst problem drev mig fram till linjen. Den där fina linjen som går mellan förnuft och "galenskap", mellan himmel och helvete. Jag tog min himmelska medelklassuppväxt och parade den med min helvetiska familj. Sedan den dagen kommunicerade jag bara med mig själv och sökte efter någon utanför familjen att göra det med.

Där skedde mitt fysiska uppbrott från min adoptivfamilj. Efter ett antal rymningar, vägranden och jourplaceringar kom jag till mitt första familjehem. De hade lång erfarenhet som familjehem och hade två egna barn som bodde hemma, samt en placerad pojke. Den pojken hade bott länge hos dem och trivdes väldigt bra. Det var en varm och välmenande familj med många regler.

Vid det laget hade jag tänjt mycket på gränserna. Från att ha varit ett lydigt stillasittande barn till en utåtagerande och aggressiv tonåring är steget långt och för många svårt att förstå. Min

stora önskan var bara att få vara ifred, få vara bara jag. Jag ville inte ha någon kontakt med mina föräldrar. Men min familj hade inga synliga problem och jag uppfattades som en bortskämd unge som inte fick min vilja fram. Därför bestämdes det mot min vilja att jag skulle ha umgänge med mina föräldrar.

Jag var på bortaplan i en ny familj. Den här familjen hade inte någon förståelse för mig och deras sympatier gick till min familj. De blev inte goda att tas med. Jag blev deras andrahandsvara. Familjen kunde inte förstå varför jag inte ville hem. Ingen förstod då att jag faktiskt "slogs" för mitt liv. För mig var detta på liv och död.

Familjen visade tydligt att de inte gillade mitt sätt att vara, mitt umgänge, eller något annat jag gjorde. De tvingade mig till drogtester som gång på gång visade negativt. För dem hade det varit mycket enklare om jag drogat.

Mitt budskap till den nya familjen blev till slut detsamma som till min adoptivfamilj. Jag slutade försöka kommunicera. Jag hade haft så mycket hopp till den här mamman och pappan. Jag tyckte verkligen om dem. Så när jag föll, föll jag så att jag inte kunde resa mig upp.

Jag avskärmade mig och deras försök att närma sig mig blev bara till ett hot. Vid den tiden ville jag inget mer. Bara få vara ifred. Trots familjens önskan

att göra något bra, så visste jag att de tyckte att jag var jobbig, fruktansvärt jobbig. Jag var den som räknades sist. Den som ”sabbade” dynamiken och förstörde för andra.

Deras ambitioner gällande mig var lågt ställda och jag var van vid motsatsen. Ditintills hade jag högsta betyg i samtliga teoretiska ämnen. När familjen skulle hjälpa mig med läxorna blev de förvånade och kom med kommentarer som: “du kan ju faktiskt det här, det trodde jag inte om dig”. Deras äldsta pojke gick två klasser över mig och jag hade inga problem med hans uppgifter. Sådana här saker gjorde mig “svårhanterad”. De kunde inte behandla mig som mindre vetande och samtidigt betedde jag mig förskräckligt illa, allt bara för att få komma därifrån.

Sanningen bakom mina kunskaper var inte att jag var ovanligt begåvad. Jag var ett delvis mobbat barn och hade inte så mycket annat för mig än att läsa. Ett av mina stora fritidsintressen var tävlingssegling, jag var duktig. Men sådant sysslar inte fosterbarn med, så det kunde jag bara drömma om.

Jag blev utslängd och ansvaret var mitt. Då var jag 14 år och hemlös. Socialtjänsten tyckte att jag hade fått som jag velat när jag kom till en annan familj. Jag jourplacerades men vägrade att vara där. Jag var ständigt efterlyst och så här höll det på, länge. Jag var ett av Sveriges hemlösa barn. Skriven på en adress som jag aldrig befann mig på. Där började mitt drogmissbruk och ansvaret var mitt.

Ingen ville längre försöka att hjälpa mig. Det handlade om att hitta någonstans att förvara mig. Jag var inte längre kontaktbar, jag var hemlös och hemlösa barn i Sverige skiljer sig inte från hemlösa barn någon annanstans. De gör allt för att dö eller överleva, ofta växelvis. Mina placeringar blev med tiden många.

Trots allt, så tror jag på den goda ambitionen i den här första familjen. Jag tror att de med rätt stöd hade kunnat hjälpa mig. De var faktiskt goda, in-kännande människor med en önskan att hjälpa mig. Kanske lite färre fördomar och en bättre handledning från socialförvaltningen kunde ha hjälpt dem att hjälpa mig. Både familjen och socialtjänsten skulle ha lyssnat mer på mig det var ju faktiskt mig saken gällde.

Vågar jag säga hur jag vill att det ska vara

Anonym biologisk förälder

Det är lätt att undervärdera sig själv som förälder när andra ska ta hand om ens barn. Min egen erfarenhet av det och den situationen som många andra föräldrar hamnar i vill jag tala om. Det kan vara nog så viktigt att tala om när ”barnens bästa” ska vara i fokus.

Hur mår jag som biologisk förälder i bemötandet från handläggare på socialförvaltningen, eller i mötet med de nya familjemedlemmarna? Vågar jag verkligen säga vad jag vill? Jag känner mig ju så liten, underlägsen och skamsen?! Jag klarar inte av att vara förälder. Allt detta *påverkar barnet* i sammanhanget. Det barn som vi vill vårt bästa här i samhället.

Ett av de starkaste minnena var av själva flytten av min då 12-årige son till familjehemmet. Handläggaren säger lite försiktigt att: ”Nu är det meningen att ni inte ska höra av varandra under den första veckan”, mitt hjärta dunkade hårt och med gråten i halsen förklarade jag för min pojke att vi hörs tidigast om en vecka för att du lättare ska kunna komma in i den nya familjen, förstår du? Han svarar förstås ja. Han är så förståndig. Så onödigt vuxen i en alldeles för liten kropp. En del blir det av tidiga ansvarsfulla erfarenheter i livet. Vi gråter lite ihop.

Tiden innan flytten har vi haft ett antal möten på socialförvaltningen där alla ”har fått säga sitt”, pappa, mamma,

barn, handläggare. Men det är inte alls säkert att man vågar säga sitt. Vi har också förstås träffat den nya familjen. Nu så här i efterhand är detta en utav de viktigaste mötena. *Första mötet* med dem jag ska lämna mitt barn till. Vad vet dom om mig? Hur mycket har handläggarna sagt om min situation? Om min pojkes personlighet och liv? Vad ska jag säga om varför min pojke ska bo hos dem om de frågar?

Vår nya familj tar hjärtligt emot oss hemma hos dem och det är värme blandat med osäkerhet förstås. De frågar lite försiktigt i slutet av träffen om jag godkänner dem? Om jag tror att det kommer fungera för min son, frågar de och tittar på honom och ler. – Ja, visst! Svarar vi båda två. Det är viktigt att mitt barn kommer till rätt familj. Det här verkar vara rätt familj.

Min röst som biologisk förälder till ett familjehemsplacerat barn är inte så stark. Det är inte lätt att kommunicera utan att känna att ”här kommer jag och ställer krav” eller ”ska jag fråga om självklara saker som vardagsrutiner, jag som inte har några själv längre” eller ”törs jag berätta om min sjukdom och sedan skratta i nästa minut, de kanske tror att jag *vill* bli av med min pojke?” Det här kanske låter överdrivet men så här for tankarna i mitt huvud.

En preventiv insats för att undvika att onödigt oro, ångest och skam ska finnas med i detta första möte med den nya familjen hos föräldern är att till-

sammans förbereda frågor och svar, ta upp hur mycket de redan berättat för familjen innan, komma överens om svar på jobbiga frågor som kan uppstå och framför allt att berätta tillsammans om hemligheter som kan vara av värde för att barnet ska få största möjliga förståelse vid eventuella utspel eller andra situationer som kan uppkomma så att inte den nya familjen blir överraskad. Förbered det första mötet så noga som möjligt! Det ger säkerhet och gynnar alla parter.

Vi förberedde oss till nästa gång vi skulle träffas och visst blev det ännu lättare att träffas gång nummer två, men första intrycket är så viktigt. Ingen vill vara i underläge. Ingen.

Efter ett antal veckor kommer det ett smygande lugn som bekräftar att det här går bra. Han trivs hos dem. Vi hörs inte lika mycket som jag vill. Inte heller så träffas vi lika mycket. Han är så upptagen och behöver få utrymme att vara barn i den nya familjen kanske. Det har varit dåligt med det tidigare. Eller kanske vi ändå ska bestämma vilka dagar vi skall ses och verkligen *hålla* dem. Umgänget är viktigt för att kunna bibehålla banden och uppdateringarna kring utvecklingen hos sitt eget barn. Barnet måste känna att den biologiska föräldern alltid finns där. Fast inte närmast fysiskt just nu i livet.

Uppföljningen som socialtjänsten har, var 6:e månad, är alldeles för lite tycker jag och har framfört det. De måste kontinuerligt behövspröva varje förälders och barns umgängesbehov. Som

förälder kan skammen lägga locket på eftersom det går ju bra det här så jag ska nog inte störa. Meningen är ju att barnet ska tillbaka till sin biologiska förälder/föräldrar om det går. Kan sedan handläggarna vara mer aktiva och bygga upp kontakt med mig som förälder för att stärka mig och mitt föräldraskap så är mycket vunnet för detta barn och förälder.

Nu idag så finns det tankar om föräldragrupper där jag bor. Föräldragrupper som ska ge biologiska föräldrar ett forum för diskussion, erfarenhetsutbyte och stöd. Jag ser framåt med god tillförsikt och är glad för de kontakter jag har med socialförvaltningen och med familjehemmet. Jag vet innerst inne att jag duger som förälder men att jag just haft en period i mitt liv där inte förutsättningarna varit de bästa för att utöva ett gott föräldraskap funnits. Snart är det dags igen att vara en hel förälder...